

Αυταρχισμός και δημοκρατία στο σχολείο και στη σχολική τάξη

Ενότητα 13: Ενέργειες και Δράσεις για τη διατήρηση του καλού κλίματος στην τάξη

Δημήτρης Θ. Ζάχος
Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ενέργειες και Δράσεις για τη διατήρηση του καλού κλίματος στην τάξη

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα ενότητας

1. Ενέργειες και Δράσεις για τη διατήρηση του καλού κλίματος στην τάξη.
2. Δράσεις.
3. Πώς θα επανακτήσουμε τον έλεγχο μιας τάξης που είναι εκτός ελέγχου.

Σκοπός ενότητας

- Η συζήτηση σχετικά με τις ενέργειες και τις δράσεις που επιφέρουν και διατηρούν το καλό κλίμα στη σχολική τάξη.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ενέργειες και Δράσεις για τη διατήρηση του καλού κλίματος στην τάξη

Αφού Ι

- Έχουμε θέσει τους κανόνες, τις διαδικασίες, έχουμε καταστήσει με **ξεκάθαρο** τρόπο γνωστές τις προσδοκίες και τα στάνταρτ μας.
- Παρακολουθούμε και «ελέγχουμε» τους/τις μαθητές/τριες μας.
- Καταγινόμαστε άμεσα με τις παραβιάσεις των κανόνων.

Αφού II

- Έχουμε «ελαφρύνει» όταν και όπου πρέπει τις εργασίες.
- Επικροτούμε και επιβραβεύουμε συμπεριφορές.
- Παρέχουμε τα απαιτούμενα υλικά.
- Θέτουμε στόχους στους/στις μαθητές/τριες.

Αφού III

- Ερεθίζουμε το ενδιαφέρον και την περιέργεια.
- Έχουμε κάνει ό,τι καλύτερο για να κρατήσουμε το ενδιαφέρον (μέσα διδασκαλίας, χρώματα, χιούμορ, παντομίμα κλπ).
- Επιτρέπουμε την έκφραση όλων των απόψεων και το δημοκρατικό διάλογο.

Αφού IV

- Έχουμε δώσει ευκαιρίες για φυσική κίνηση, ιδιαίτερα σε μαθητές/τριες που τη χρειάζονται (*σβήσε τον πίνακα, άνοιξε τον Η/Υ, μάζεψε τα τετράδια, μοίρασε τα τετράδια*).
- Έχουμε κάνει χρήση σημάτων για να έχουμε την προσοχή όλων.

Και παρ' όλα αυτά, δημιουργούνται προβλήματα

Τότε πώς αντιδρούμε;

Ερωτήματα που θέτουμε όταν προκύπτει πρόβλημα:

1. Είμαστε **βέβαιοι/ες** για το/τη δράστη;
2. **Ακούσαμε** την άποψή του/της για το ζήτημα;
3. Μήπως έχουμε **προκαταλήψεις** ως προς κάποιον/α και **βιαζόμαστε** στην κρίση μας;

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Δράσεις

Δράσεις

Τι προβλέπεται από τη σχετική νομοθεσία / νομολογία

- Παρατήρηση
- Επίπληξη
- Αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος (Π.Δ.104/79 αρθρ 27)
- Αλλαγή περιβάλλοντος (τμήματος ή σχολείου) (Π.Δ. 201/98 για την Α/θμια)
- Ωριαία απομάκρυνση (Β/θμια)
- Αποβολή από το σχολείο (ως 5 ημέρες Β/θμια)

Πώς αντιδρούμε (τι κάνουμε εμείς)

- *Επιτηρούμε και επεμβαίνουμε πριν γίνει η παράβαση των κανόνων.*
- *Φροντίζουμε να μη χρησιμοποιούμε απειλές (συναισθηματική απομάκρυνση).*

A. Δράσεις διακριτικές

Βλέμμα, νεύμα, κίνηση, εγγύτητα, χρήση καρτών, νύξη, υπόδειξη

- Δίνουν τη δυνατότητα στις μαθήτριες να αξιολογήσουν τη δράση τους και να τη διορθώσουν.
- Θέτουν τους μαθητές προ των ευθυνών τους.
- Είναι αποτελεσματικές σ' αυτούς που έχουν κάποιο αυτοέλεγχο.
- Είναι αποτελεσματικές για μικρά προβλήματα.
- Θέτουν τις προσδοκίες.

B. Δράσεις - Υποδείξεις

- *«Όλοι και όλες δουλεύουμε».*
- *«Ασχολείσαι σε παρακαλώ με την εργασία σου».*
- *«Γιάννη άνοιξε το βιβλίο σου και κάνε.....»*
- *«Κατερίνα η οδηγία ήταν να εργαστούμε ήσυχα».*
- *«Μαρία γύρνα σε παρακαλώ και δούλεψε με ησυχία».*

Γ. Δράσεις - Προειδοποιήσεις

- *Ρωτάμε τους/τις μαθητές/τριες εάν είναι ενημερωμένοι για τις συνέπειες.*
- *Ζητάμε από μαθητή/τρια να αναφέρει τον κανόνα.*
- *Υπενθυμίζουμε το σχετικό κανόνα.*
- *Λέμε με κατηγορηματικό τρόπο στον μαθητή να «ρυθμίσει» τη συμπεριφορά/ στάση του.*
- *Παρέχουμε επιλογή: «Γιώργο εάν συνεχίσεις θα κερδίσεις μία επίπληξη».*

Πως αντιδρούμε; I

Επεξηγούμε ξανά:

- «Επειδή το λέω εγώ»
- «Επειδή το λέει η δασκάλα»

ή

- «Επειδή αυτός είναι ο κανόνας»

Πώς αντιδρούμε; II

Επεξηγούμε ξανά:

- «Μην πετάς το μολύβι σου γιατί μπορεί να πληγωθεί ένας συμμαθητής σου».

ή

- «Αν ξαναπετάξεις το μολύβι σου θα φωνάξω τη διευθύντρια/την αστυνομία».

Δ. Δράσεις – Εφαρμογή συνεπειών

Αφού γίνει (κατ' επανάληψη) παρατήρηση και προειδοποίηση και όλα τα παραπάνω τότε:

- *Εφαρμόζουμε με συνέπεια αυτό που προαναγγείλαμε (προειδοποιήσαμε).*

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

**Πώς θα επανακτήσουμε τον έλεγχο
μιας τάξης που είναι εκτός ελέγχου**

Πρώτο: Εύρεση των αιτίων της διαταραχής

Οι μαθήτριες έχουν τους λόγους τους που διαταράσσουν το κλίμα της τάξης άσχετα εάν εμείς το αντιλαμβανόμαστε.

Οι τέσσερις πιο συχνοί από αυτούς είναι:

- 1. Επιζητούν την προσοχή (δασκάλου ή μαθητών).*
- 2. Επιδιώκουν την εξουσία.*
- 3. Θέλουν να πάρουν εκδίκηση.*
- 4. Θέλουν ν' αποφύγουν την αποτυχία.*

Η επιδίωξη απόσπασης της προσοχής (δασκάλου ή μαθητών)

- Επιδιώκουν να κερδίσουν την προσοχή του δασκάλου.
- Δεν είναι μεγάλο, ούτε άλυτο πρόβλημα.
- Οι μαθητές/τριες μπορεί να μη το βλέπουν ως κάτι μη κανονικό, εντούτοις ο δάσκαλος ενοχλείται.

Η επιδίωξη ελέγχου της εξουσίας

- Ο μαθητής /τρια θέλει τον έλεγχο της τάξης και δοκιμάζει/ουν τις κατευθύνσεις της.
- Χρειάζεται άμεση και κάθετη αντιμετώπιση.
- Η απειλή που νοιώθει ο δάσκαλος.

Η επιδίωξη εκδίκησης

1. Η δράση [(του δασκάλου) π.χ. Τιμωρία] προκαλεί αντίδραση.
2. Μπορεί να είναι και κάποιας μορφής σωματική απειλή.
3. Η αντίδρασή του δασκάλου να εκτυλίσσεται τόσο κατ' ιδίαν, όσο και στην τάξη.
4. Ο δάσκαλος πληγώνεται, αλλά δεν πρέπει να το ανεχθεί, χωρίς όμως σε καμιά περίπτωση να χάσει την ψυχραιμία του.

Η επιδίωξη της ματαίωσης της αποτυχίας

1. Ο μαθητής δεν κάνει τη δουλειά του, αλλά διαταράσσει το κλίμα της τάξης μπορεί και από τεμπελιά.
2. Παραίτηση από τις σχολικές υποχρεώσεις τους και εστίαση στα «καραγκιοζιλίκια».
3. Η απογοήτευση του δασκάλου δεν πρέπει να ακυρώσει τις προσπάθειες επαναφοράς τους.

Εντάξει. Ξέρω τις αιτίες. Τι κάνω όμως;

Οι πλέον αποτελεσματικές στρατηγικές είναι οι **κατηγορηματικές**. Δηλαδή:

- Είμαστε κατηγορηματικοί/ες έως δεσποτικοί/ές.
- Δεν διαπραγματευόμαστε το «δίκαιο» των κανόνων.
- Απαιτούμε αλλαγή συμπεριφοράς και όχι συγγνώμη ή υποσχέσεις.

Τι κάνουμε λοιπόν; I

1. Μαθαίνουμε να κοιτάμε τις μαθήτριες στα **μάτια**.
2. Μαθαίνουμε να μη κρυβόμαστε (στην έδρα ή σε γωνίες της αίθουσας).
3. Μαθαίνουμε να είμαστε **κατηγορηματικοί** ως προς τις αποφάσεις που αφορούν ζητήματα διαχείρισης.

Τι κάνουμε λοιπόν; II

4. Μαθαίνουμε να λέτε **όχι** σε ορισμένες απαιτήσεις που είναι οφθαλμοφανώς εκτός λογικού πλαισίου λειτουργίας της τάξης.
5. Σε κάθε ζήτημα που προκύπτει η διερεύνησή μας θα πρέπει να είναι **σχολαστική και εξαντλητική**, έτσι ώστε να μην αδικήσουμε καμιά μαθήτριά.

Τι κάνουμε λοιπόν; III

6. Κριτικάρουμε συμπεριφορές και όχι πρόσωπα

*«Γιώργο με απογοήτευσε αυτή σου η
ενέργεια».*

και όχι

«Γιώργο είσαι απογοητευτικός».

Τι κάνουμε λοιπόν; IV

7. Ο χώρος που κάνουμε την κριτική μας

- Προσβολή και ταπείνωση
- Τόνος και ύψος φωνής
- «Γιατί σε κάλεσα»
- Διατήρηση ψυχραιμίας
- Σεβασμός

Τι κάνουμε λοιπόν; V

8. Όπως κάνουμε κριτική στις μαθήτριες, έτσι είμαστε έτοιμοι να **δεχθούμε κριτική**.
9. Καθημερινή στάση
 - **Οπτική επαφή και διαρκής έλεγχος** (δεν «αποσυρόμαστε πρώτοι»).

Πως αντιδρούμε σε μεγαλύτερα προβλήματα I

Επέμβαση της δασκάλας

Όταν:

- Τα προβλήματα είναι πιο σοβαρά
- Οι μαθήτριες δεν αυτοελέγχονται

Πως αντιδρούμε σε μεγαλύτερα προβλήματα II

Επέμβαση της δασκάλας

Τότε θα πρέπει:

- Να βρούμε την **αιτία** του προβλήματος.
- Να αποδώσουμε **δικαιοσύνη**, να φροντίσουμε να τηρηθούν οι δεσμεύσεις (συνέπειες) που προκύπτουν από τους **κανόνες**.

Πώς αντιδρούμε σε προβλήματα που δεν επιλύονται/ ξαναεμφανίζονται I

Η επέμβαση της δασκάλας στηρίζεται σε:

- Άμεση εφαρμογή των συνεπειών
- Εφαρμογή των τεχνικών «ρύθμισης» της συμπεριφοράς
- Απώλεια προνομίων
- Συνάντηση με γονέα – κηδεμόνα

Πώς αντιδρούμε σε προβλήματα που δεν επιλύονται/ ξαναεμφανίζονται II

- Εφαρμογή των τεχνικών «ρύθμισης» της συμπεριφοράς

Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε:

- Κατ' επανάληψη συζητήσεις με μαθητές/τριες και γονέα - κηδεμόνα
- Επιβράβευση
- Προσωπική προσοχή
- Ομαδική επιβράβευση

Πώς αντιδρούμε σε προβλήματα που δεν επιλύονται/ ξαναεμφανίζονται III

(Συνηθισμένες) συνέπειες:

- Απομάκρυνση μαθητή/τριας από άλλη/ες (αλλαγή θρανίου)
- Εγκατάσταση στη γωνιά των συνεπειών
- Ιδιωτική συνομιλία
- Απώλεια προνομίων

Πώς αντιδρούμε σε προβλήματα που δεν επιλύονται/ ξαναεμφανίζονται IV

(Συνηθισμένες) συνέπειες:

- Συνάντηση με γονέα – κηδεμόνα και από κοινού συζήτηση με μαθητή/τρια.
- **Κλήση** ηγεσίας / υπεύθυνης για μετάβαση στην αίθουσα συνεπειών (εάν υπάρχει) ή στο γραφείο Δ/ντριας ή Δασκάλων (εάν προβλέπεται από τους σχολικούς κανόνες) ή σε μια άλλη τάξη.

Θα πρέπει όμως να

- Επιλύουμε το πρόβλημα όσο το δυνατόν συντομότερα.
- Παρέχουμε στη μαθήτριά τη δυνατότητα να συνεργαστεί.
- Επιτρέπουμε ένα μικρό διάστημα προσαρμογής.
- Μιλάμε ιδιαίτερα με τον/την/τους/τις εμπλεκόμενο.

Αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβλημάτων συμπεριφοράς

Μια αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβλημάτων συμπεριφοράς θα πρέπει να περιλαμβάνει:

- Διδασκαλία κοινωνικών δεξιοτήτων
- Επεμβάσεις στη συμπεριφορά
- Προληπτικά μέτρα
- Επιβράβευση θετικών συμπεριφορών

Πώς αντιδρούμε σε προβλήματα που δεν επιλύονται/ ξαναεμφανίζονται V

Σε δεύτερο στάδιο εμπλέκονται:

- Η διευθύντρια του σχολείου
- Υπηρεσίες συμβουλευτικής
- Ψυχολόγοι

Βρίσκουμε τις αιτίες και προσπαθούμε να τις αντιπαλέψουμε, έτσι ώστε να βοηθήσουμε το μαθητή να κάνει τις επιλογές του.

Καταλήγοντας

Για μια αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβλημάτων συμπεριφοράς ΚΑΙ

Εφόσον:

- Έχουμε ως στόχο το καλύτερο δυνατόν για τις μαθήτριες.
- Γνωρίζουμε ότι αποτελούμε **πρότυπο**.
- Ψάχνουμε λύσεις και όχι να αποδώσουμε κατηγορίες.
- Δεν εγκαταλείπουμε την προσπάθεια.

Θα πρέπει να Ι

- Συμπεριφερόμαστε στους μαθητές με **σεβασμό**.
- Να περιβάλλουμε τις μαθήτριες με **εμπιστοσύνη**.
- Οι μαθητές/τριες **συμμετέχουν στις αποφάσεις**.
- Χρησιμοποιούμε **χιούμορ**.

Θα πρέπει να II

- Προσπαθούμε να αποφεύγουμε (κατά το δυνατόν) το **διδακτισμό**.
- Ξεχωρίζουμε τη συμπεριφορά από το/τη μαθητή/τρια.

Θα πρέπει να III

Να μη ξεχνάμε ότι οι άνθρωποι κάνουν λάθη:

- Γι' αυτό να μη φοβούμαστε να παραδεχτούμε τα λάθη μας.
- Η παραδοχή λάθους κερδίζει το σεβασμό.
- Η παραδοχή λάθους και η «προτυποποίηση» της κατάλληλης συμπεριφοράς είναι διδακτική και επωφελής για τα παιδιά.
- Η παραδοχή λάθους συμβάλλει στην ανάπτυξη της «κουλτούρας του διαλόγου» και στην κριτική σκέψη.

Θα πρέπει να IV

Να αποφεύγουμε τις τιμωρίες:

- Η τιμωρία δημιουργεί επιθυμία εκδίκησης.
- Η τιμωρία επιφέρει αρνητικά συναισθήματα και οδηγεί στο ψέμα.

Ευχαριστίες

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 1

- Αναγνωστοπούλου Μ. (2005). *Οι διαπροσωπικές σχέσεις εκπαιδευτικών και μαθητών στη σχολική τάξη*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.
- Αραβανής, Γ. (1998). *Πειθαρχία και εκπαίδευση. Ο ρόλος των ποινών και των αμοιβών στο σχολείο και στο νηπιαγωγείο*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Ζάχος, Θ. Δ. (2010). «Έλεγχος» και «Πειθαρχία» στο Σχολείο: Αναγκαιότητες και Κίνδυνοι για τα Παιδιά των Μεταναστών/στριών και των Χαμηλών Κοινωνικοοικονομικών Τάξεων. Στο: ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Αθηνών, Πρακτικά του 1ου Πανελλήνιου Συνέδριου Επιστημών Εκπαίδευσης, τομ. Β', 368-376. Αθήνα: Σμυρنيωτάκης.
- Flitner A. 1997. *Αυταρχική ή φιλελεύθερη αγωγή*; Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Μπίκος, Κ. (2004). *Αλληλεπίδραση και κοινωνικές σχέσεις στη σχολική τάξη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μπάμπαλης, Θ. (2005). *Η κοινωνικοποίηση του παιδιού στη σχολική τάξη*. Ατραπός.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 2

- Νούτσος, Χ. (1988). *Η γκραμσιανή αντίληψη για την παιδαγωγική σχέση. Στο: Antonio Gramsci. Πενήντα χρόνια από το θάνατό του. Ιωάννινα: Επιστημονική εφημερίδα του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Παράρτημα αρ. 35.*
- Σολομών Ι. & Κουζέλης, Γ. (επιμ.) (1994). *Πειθαρχία και Γνώση*. Αθήνα: ΕΜΕΑ.
- Τσιπλητάρης Α. (2004). *Ψυχοκοινωνιολογία της σχολικής τάξης*. Αθήνα: Ατραπός.
- Wragg, E. C. (2003). *Διαχείριση της σχολικής τάξης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση*. Αθήνα: Σαββάλας.
- Ψάλτη, Α., Κασάπη, Σ. & Δεληγιάννη - Κουιμτζή, Β. (2012). *Σύγχρονα ψυχοπαιδαγωγικά ζητήματα: Ο εκφοβισμός στα ελληνικά σχολεία*. Αθήνα: Gutenberg.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Δημήτρης Θ. Ζάχος.
«Αυταρχισμός και δημοκρατία στο σχολείο και στη σχολική τάξη. Ενέργειες
και Δράσεις για τη διατήρηση του καλού κλίματος στην τάξη». Έκδοση: 1.0.
Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS324/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Κερμανίδου Θεοδώρα
Θεσσαλονίκη, Εαρινό εξάμηνο 2014-2015

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

